

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (hetedik tanács)

2021. április 29.*

„Előzetes döntéshozatal – Fogasztóvédelem – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – Szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításából eredő joghatások – Devizában nyilvántartott jelzáloghitel-szerződés – Devizaátváltási árfolyam meghatározása – Novációs szerződés – Visszatartó hatás – A nemzeti bíróság kötelezettségei – A 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése”

A C-19/20. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny (gdański regionális bíróság, XV. polgári kollégium, Lengyelország) a Bírósághoz 2020. január 16-án érkezett, 2019. december 30-i határozatával terjesztett elő az

I. W.,

R. W.

és

a **Bank BPH S.A.**

között,

a **Rzecznik Praw Obywatelskich**

részvételével folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (hetedik tanács),

tagjai: A. Kumin tanácselnök, P. G. Xuereb és I. Ziemele (előadó) bírák,

főtanácsnok: H. Saugmandsgaard Øe,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

* Az eljárás nyelve: lengyel.

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- I. W. és R. W. képviselőiben B. Garlacz radca prawny,
- a Bank BPH S.A. képviselőiben A. Sienkiewicz, B. Krużewski és A. Prokop adwokaci, valamint P. Bogdanowicz, radca prawny,
- a Rzecznik Praw Obywatelskich képviselőiben M. Taborowski,
- a lengyel kormány képviselőiben B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,
- a spanyol kormány képviselőiben S. Centeno Huerta és L. Aguilera Ruiz, meghatalmazotti minőségben,
- a portugál kormány képviselőiben L. Inez Fernandes, T. Paixão, M. Queiroz Ribeiro, A. Rodrigues és P. Barros da Costa, meghatalmazotti minőségben,
- az Európai Bizottság képviselőiben N. Ruiz García és M. Siekierzyńska, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.), különösen annak 6. és 7. cikke értelmezésére irányul.
- 2 Ezt a kérelmet az I. W. és az R. W., valamint a Bank BPH S.A. között, a felek által megkötött jelzáloghitel-szerződés egyes feltételeinek tisztességtelen jellegéből eredő következmények tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

- 3 A 93/13 irányelv 2. cikkének a) pontja értelmében a „tisztességtelen feltételek” fogalmán „a 3. cikkben meghatározott szerződési feltételek[et]” kell érteni.
- 4 A 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:
„Egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltétel abban az esetben tekintendő tisztességtelen feltételnek, ha a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.”

5 A 93/13 irányelv 4. cikke értelmében:

„(1) A 7. cikk sérelme nélkül, egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét azon áruk vagy szolgáltatások természetének a figyelembevételével kell megítélni, amelyekre vonatkozóan a szerződést kötötték, és hivatkozással a szerződés megkötésének időpontjában az akkor fennálló összes körülményre, amely a szerződés megkötését kísérte, valamint a szerződés minden egyéb feltételére vagy egy olyan másik szerződés feltételeire, amelytől e szerződés függ. [Helyesen: A 7. cikk sérelme nélkül valamely szerződési feltétel tisztességtelen voltát a szerződés tárgyát képező áruk vagy szolgáltatások természetének figyelembevételével kell megítélni, tekintettel – a szerződéskötés időpontjára vonatkoztatva – a szerződéskötést kísérő valamennyi körülményre, valamint e szerződés vagy más olyan szerződés összes többi feltételére, amelytől e szerződés függ.]

(2) A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az ár vagy díjazás megfelelésére az ellenértékként szállított áruval vagy nyújtott szolgáltatással, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek. [Helyesen: A feltételek tisztességtelen jellegének megítélése nem vonatkozik sem a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására, sem pedig az árnak vagy díjazásnak az ellenértékként szállított árunak vagy nyújtott szolgáltatásnak való megfelelésére, amennyiben ezek a feltételek világosak és érthetőek.]”

6 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

7 A 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése a következőket mondja ki:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

A lengyel jog

8 A Kodeks cywilny (polgári törvénykönyv) 58. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A törvény megsértésével vagy megkerülésével kötött jogügylet semmis, kivéve ha jogszabály eltérően nem rendelkezik, például azt előírva, hogy a jogügylet érvénytelen rendelkezéseinek helyébe a törvény vonatkozó rendelkezései lépnek.

(2) A társadalmi együttélés szabályaival ellentétes jogügylet semmis.

(3) Ha a jogügyletnek csak egy része semmis, a többi része továbbra is érvényben marad, kivéve ha a körülmények alapján megállapítható, hogy a megsemmisített rendelkezések hiányában a jogügylet nem került volna sor.”

9 E törvénykönyv 120. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik. Ha a követelés esedékessége egy jogcselekmény jogosult általi elvégzésétől függ, az elévülés attól az időponttól kezdődik, amikor a követelés esedékes lett volna, ha a jogosult jogcselekményt a lehető leghamarabb elvégezte volna.”

10 Az említett törvénykönyv 353^{1. cikk}e így rendelkezik:

„A szerződést kötő felek a jogviszonyt tetszésük szerint alakíthatják, feltéve hogy a szerződés tartalma vagy célja nem ellentétes a jogviszony jellegével (természetével), jogszabállyal vagy a társadalmi együttélés szabályaival.”

11 Ugyanezen törvénykönyv 358. cikke a következőket írja elő:

„(1) Ha a kötelezettség tárgya külföldi pénznemben kifejezett pénzösszeg, az adós a szolgáltatást lengyel pénznemben is teljesítheti, kivéve ha törvény, a kötelezettség alapjául szolgáló bírósági határozat vagy jogügylet a szolgáltatás külföldi pénznemben történő teljesítését írja elő.

(2) A külföldi pénznem értékét törvény, bírósági határozat vagy jogügylet eltérő rendelkezése hiányában a Lengyel Nemzeti Bank által a követelés esedékességének napján közzétett középárfolyamon kell meghatározni.

(3) Az adós késedelme esetén a hitelező a Lengyel Nemzeti Bank által a kifizetés napján közzétett középárfolyamon követelheti a lengyel pénznemben történő teljesítést.”

12 A polgári törvénykönyv 385^{1. cikk}e a következőképpen rendelkezik.

„(1) A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalta rendelkezései nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jó erkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogellenes szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó rendelkezésekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva.

(2) Ha az (1) bekezdés alapján a szerződés valamely rendelkezése nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket.

(3) Egyedileg meg nem tárgyaltnak minősülnek azok a szerződéses rendelkezések, amelyek tartalmára a fogyasztó nem volt tényleges befolyással. Ez különösen olyan szerződéses rendelkezésekre vonatkozik, amelyek a másik szerződő fél által a fogyasztónak javasolt szerződésmintából származnak.

[...]”

13 E törvénykönyv 385^{2. cikk}ének szövege a következő:

„A szerződéses rendelkezések jó erkölcsnek való megfelelőségét a szerződés megkötésének időpontjában kell vizsgálni, figyelembe véve a szerződés tartalmát, megkötésének körülményeit, valamint a vizsgálat tárgyát képező rendelkezéseket magában foglaló szerződéshez kapcsolódó szerződéseket.”

14 A 2011. július 29-i ustawa o zmianie ustawy – Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw (a banktörvény módosításáról szóló törvény) (Dz. U. 2011., 165. sz., 984. tétel; a továbbiakban: 2011. július 29-i törvény) 2011. augusztus 26-án lépett hatályba.

15 A 2011. július 29-i törvény 1. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A [módosított 1997. augusztus 29-i ustawa – Prawo bankowe (banktörvény) (Dz. U. 2002., 72. sz., 665. tétel)] szövege az alábbiak szerint módosul:

(1) a 69. cikkben:

a) a (2) bekezdés a 4. pont után az alábbi 4a. ponttal egészül ki:

»4a. nem lengyel pénznemben nyilvántartott vagy indexált hitelmegállapodás esetén [meg kell állapítani] a többek között a kölcsönösszeg, a törlesztőrészletek és a havi törlesztőrészletek (tőke és kamatok) kiszámításának alapjául szolgáló devizaárfolyam meghatározásának módját és időpontját megállapító részletes szabályokat, valamint a kölcsön folyósításának vagy törlesztésének devizaátváltására vonatkozó szabályokat,«;

b) a cikk a (2) bekezdés után az alábbi (3) bekezdéssel egészül ki:

»(3) Nem lengyel pénznemben nyilvántartott vagy indexált hitelmegállapodás esetén a hitelfelvevő közvetlenül ebben a pénznemben fizetheti vissza a törlesztőrészleteket (tőke és kamatok), és teljesítheti a kölcsön teljes összegének vagy egy részének határidő előtti visszafizetését. Ebben az esetben a hitelmegállapodás meghatározza a hitel visszafizetésére szánt pénzeszegek beszedésére használt számla nyitására és vezetésére vonatkozó szabályokat, valamint az e számlán keresztül történő visszafizetés szabályait is.«

16 Az említett törvény 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A hitelfelvevő által a jelen törvény hatálybalépését megelőzően felvett hitel vagy kölcsön esetében az (1) bekezdésben említett törvény 69. cikke (2) bekezdésének 4a. pontját és 75b. cikkét kell alkalmazni a teljes egészében vissza nem térített hitelekre vagy kölcsönökre, a hitel vagy a kölcsön fennmaradó részének erejéig. E tekintetben a bank ennek megfelelően ingyenesen módosítja a hitelszerződést vagy a kölcsönszerződést.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

17 2008-ban I. W. és R. W. fogyasztók 360 hónap (30 év) futamidejű jelzáloghitel-szerződést kötöttek a Bank BPH jogelődjével. A szerződést lengyel złoty (PLN) névértékben határozták meg, de külföldi pénznem (svájci frank, CHF) árfolyamához kötötték.

18 A kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott magyarázatokból kitűnik, hogy a hitelfelvevőket tájékoztatták arról, hogy a svájci frank átváltási árfolyama nőhet, ami kihat az említett kölcsön havi törlesztőrészleteinek összegére. A bank erre irányuló kérésére az említett hitelfelvevők nyilatkozatot tettek arról, hogy a kölcsönük svájci frankos árfolyamára való indexálását választják, annak ellenére is, hogy megfelelően tájékoztatták őket a devizában nyilvántartott kölcsön kockázatairól.

19 E szerződés rendelkezései értelmében a kölcsönt lengyel złotyban törlesztették vissza, a hitelegenleget és a törlesztőrészleteket pedig a CHF devizaeladási árfolyama alapján, a banki devizavételi árfolyamnyereséget hozzáadva számították ki. A banki árfolyamnyereség meghatározásának módszeréről az említett szerződés nem rendelkezett.

- 20 A kölcsönszerződés 1. cikkének (1) bekezdése a következőket tartalmazza:

„A bank [...] PLN összegű, [svájci frank] árfolyamhoz kötött kölcsönt nyújt a hitelfelvevőnek [...], a hitelfelvevő kötelezettséget vállal arra, hogy a kölcsönt a szerződés rendelkezéseinek megfelelően használja fel, a felvett kölcsön kamatokkal növelt összegét a szerződésben meghatározott időpontokban visszafizeti, és a szerződésben meghatározott díjakat, illetékeket és egyéb díjakat a bank részére megfizeti. [...]

A folyósítás időpontjában a kölcsön összegét abban a pénznemben kell megállapítani, amelyhez a kölcsönt a bank által nyújtott jelzáloghitelek vételi/eladási árfolyamának – a 17. cikkben részletesen ismertetett – táblázatában meghatározott vételi árfolyam alapján kötik; ezt követően a devizaegyenleget napi rendszerességgel lengyel zlotyra váltják át annak a pénznemnek az eladási árfolyamán, amelyhez a kölcsönt a bank által nyújtott jelzáloghitelek vételi/eladási árfolyamának – a 17. cikkben részletesen ismertetett – táblázatában meghatározott vételi árfolyam alapján kötik.”

- 21 A szerződés 7. cikkének (2) bekezdése így rendelkezik:

„A kölcsönnek a folyósítás iránti kérelemben feltüntetett összegének folyósítása a kérelemben megadott, lengyel banknál vezetett bankszámlára történő átutalással történik. A felvett kölcsön folyósítása időpontjának az átutalás időpontját kell tekinteni. A lengyel zlotyban folyósított összegeket a bank által nyújtott jelzáloghiteleknek a banki folyósítás napján érvényes vételi/eladási árfolyama alapján arra a pénznemre kell átváltani, amelyhez a kölcsönt kötik.”

- 22 Az említett szerződés 10. cikke (6) bekezdésének a következő a szövege:

„A hitelfelvevő által teljesített valamennyi kifizetést azon pénznem eladási árfolyama alapján, a bank által nyújtott jelzáloghiteleknek a pénzösszegek bankhoz való [beérkezése] napján érvényes vételi/eladási árfolyamára vonatkozó táblázatban meghatározottaknak megfelelően számítják ki, amelyhez a kölcsönt kötötték. [...]

- 23 A kölcsönszerződés 17. cikke a következőket határozza meg:

„(1) A hitel ki- és visszafizetésére irányuló műveletek kiszámításához a bank által kínált pénznemekben nyújtott jelzáloghiteleknek a művelet időpontjában érvényes vételi/eladási árfolyamát kell alkalmazni.

(2) A vételi árfolyamot a [lengyel zloty]nak az adott devizához viszonyított, a Lengyel Nemzeti Bank táblázatában közzétett deviza-középárfolyam és a vételi árfolyamnyereség különbözete alapján kell meghatározni.

(3) Az eladási árfolyamot a [lengyel zloty]nak az adott devizához viszonyított, a Lengyel Nemzeti Bank táblázatában közzétett deviza-középárfolyam és az eladási árfolyamnyereség összege alapján kell meghatározni.

(4) A bank által nyújtott jelzáloghitel-vételi/eladási árfolyamok kiszámításához a [lengyel zloty]nak az adott devizához viszonyított, a Lengyel Nemzeti Bank középárfolyam-táblázatában a szóban forgó munkanapra vonatkozóan közzétett, a bank vételi/eladási árfolyamnyereségével kiigazított árfolyamot kell alkalmazni.

(5) A bank által az ajánlatában szereplő devizákra vonatkozóan nyújtott jelzáloghitelek tekintetében az adott munkanapra alkalmazandó vételi/eladási árfolyamot a bank a megelőző

munkanapon 15.00 óra után határozza meg, a bank székhelyén kihirdeti és az internetes oldalán közzéteszi [...]"

- 24 Ezt a kölcsönszerződést a felek a 2011. március 7-i szerződésmódosításban írták alá (a továbbiakban: szerződésmódosítás), amely egyrészt a Bank BPH árfolyamnyereségének meghatározására vonatkozóan tartalmazott részletes szabályokat. A szerződésmódosításban másrészt az állt, hogy a hitelfelvevők ettől kezdve jogosultak a kölcsönüket a választott indexálási pénznemben, vagyis svájci frankban visszafizetni, amelyet a szabad piacon is beszerezhetnek.
- 25 A svájci frank árfolyamának emelkedését követően I. W. és R. W. a kérdést előterjesztő bíróság előtt a hitel svájci frankban való indexálásának visszaélésszerű jellegére hivatkozott, kérve a szerződés semmissé nyilvánítását, valamint az említett szerződéshez kapcsolódó kamatok és költségek megfizetése címén kifizetett összegek visszatérítését.
- 26 A kérdést előterjesztő bíróság szerint a nyújtott kölcsön indexálására, valamint azon deviza árfolyamának meghatározásának módjára vonatkozó feltételek, amelyben a kölcsönt visszafizetik, képezik a szerződés elsődleges tárgyát. Mivel úgy ítéli meg, hogy ezeket a feltételeket érthetően és világosan fogalmazták meg, és az adósok megértették annak tartalmát és következményeit, amit írásban is megerősítettek a Bank BPH-nak, nem lehet hivatkozni e feltételek tisztességtelen jellegére.
- 27 Ezzel szemben ugyanezen bíróság tisztességtelennek ítéli e feltételeket, amennyiben azok lehetővé teszik a Bank BPH számára, hogy a deviza vételéhez és eladásához kapcsolódó árfolyamnyereségben részesüljön. Mivel az eredeti kölcsönszerződés nem határozza meg az árfolyamnyereség meghatározásának módszerét, a kérdést előterjesztő bíróság ebből azt a következtetést vonta le, hogy az említett árfolyamnyereség jelentős egyenlőtlenséget idéz elő a fogyasztó kárára.
- 28 Arra az esetre, ha a Bank BPH deviza-adásvételi árfolyamnyereségére vonatkozó szerződéses rendelkezések tisztességtelen jellege a felek között létrejött, az ilyen banki árfolyamnyereség meghatározásának részletes szabályait tartalmazó szerződésmódosítás megkötésével megszűnt, a kérdést előterjesztő bíróság először is arra keresi a választ, hogy a kikötések eredetileg tisztességtelen jellege mennyiben befolyásolhatja az indexálási kikötés, vagy akár a kölcsönszerződés egészének érvényességét.
- 29 Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság azt kívánja megtudni, hogy figyelmen kívül hagyhatja-e a csak a banki árfolyamnyereségre vonatkozó szerződési kikötéseket, fenntartva emellett az indexálási kikötés és a szerződés érvényességét, annak ellenére is, hogy az erre irányuló bírósági beavatkozás révén módosulna e kikötés értelme.
- 30 Harmadszor e bíróság megállapítja, hogy a 2011. július 29-i törvény immár meghatározza a devizában nyilvántartott kölcsönök devizaátváltási módjának meghatározására vonatkozó szabályokat. Ebből azt a következtetést vonja le, hogy már nem igazolható a tisztességtelen feltételek alkalmazásától való visszatartásra irányuló céllal az, hogy a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben ilyen feltételek fennállását megállapító nemzeti bíróság megtiltsa a tisztességtelen feltételek enyhítését vagy másikkal való felváltását, különösen, ha ennek megállapítása a szerződés egészének érvénytelenségét vonhatja maga után.

- 31 Negyedszer, a kérdést előterjesztő bíróság arra keresi a választ, hogy a fogyasztónak a tisztességtelen feltétel semmisségének megállapítása következtében keletkezett visszatérítéshez való joga szerves velejárója-e a tisztességtelen jelleget megállapító nemzeti bírósági határozatnak, vagy pedig annak elismeréséhez a fogyasztó kifejezett, egy elévülési határidővel szabályozott külön eljárásban előterjesztett kérelme szükséges.
- 32 Ötödször és utolsósorban a kérdést előterjesztő bíróság kétséget táplál a fogyasztóval szembeni esetleges tájékoztatási kötelezettségének terjedelmét illetően, mivel a fogyasztó számára lehetővé kell tenni annak eldöntését, hogy le kíván-e mondani arról, hogy egy általa kötött szerződési feltétel tisztességtelen jellegére hivatkozzon.
- 33 E körülmények között a Sąd Okręgowy w Gdańsku XV Wydział Cywilny (gdański regionális bíróság, XV. polgári kollégium, Lengyelország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:
- „1) Úgy kell-e értelmezni a [93/13] irányelv 4. cikkének (1) bekezdésével, valamint 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikkének (1) és (2) bekezdését, hogy a nemzeti bíróság akkor is köteles a fogyasztóval kötött szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegét (az irányelv 3. cikkének (1) bekezdése alapján) megállapítani, ha a határozathozatal időpontjára – a szerződéses fél által melléklet útján elvégzett szerződésmódosítás következtében – a szerződési feltétel úgy módosult, hogy nem minősül tisztességtelennek, noha a szerződési feltétel eredeti változata tisztességtelen jellegének megállapítása a szerződés egészének megszüntetését (érvénytelensége megállapítását) eredményezheti?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 3. cikkének (1) bekezdésével és (2) bekezdésének második mondatával, valamint 2. cikkével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését, hogy az lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy a bank által megállapított devizaátváltási árfolyamra vonatkozó szerződési feltételnek csak a fogyasztó részére nyújtott hitel indexálására vonatkozó egyes elemeit minősítse tisztességtelennek (az alapügyhöz hasonlóan), a banki átváltási árfolyam részét képező, egyoldalúan és nem egyértelműen megállapított árrésre vonatkozó rendelkezés törlése, továbbá a központi bank (Lengyel Nemzeti Bank) középárfolyamára vonatkozó egyértelmű rendelkezés hatályának fenntartása útján, ami miatt nem szükséges, hogy a törölt rész helyébe bármely jogszabályi rendelkezés lépjen, és ami azt eredményezi, hogy helyreáll a tényleges egyensúly a fogyasztó és az eladó, illetve szolgáltató között, jöllehet az a fogyasztó által az eladó, illetve szolgáltató részére teljesítendő szolgáltatásra vonatkozó rendelkezés lényegét a fogyasztó javára megváltoztatja?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdésével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését, hogy közérdekbe ütközik a szerződési feltétel egyes elemei tisztességtelen jellegének a második kérdésben ismertetett módon történő megállapítása, még abban az esetben is, ha a nemzeti jogalkotó az alapügyben vizsgáltakhoz hasonló tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásának megszüntetését biztosító intézkedéseket vezet be olyan rendelkezések elfogadásával, amelyek előírják, hogy a bankok részletesen határozzák meg a hitel és a tőke- és kamattörlesztés összege kiszámításának alapjául szolgáló pénznem átváltási árfolyama megállapításának módjait és határidőit, valamint a hitel folyósításának és törlesztésének pénznemére történő átszámítás szabályait?

- 4) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésében említett jogi kötőerő hiányát, amely az [említett] irányelv 3. cikkével összefüggésben értelmezett 2. cikkének a) pontjában meghatározott tisztességtelen szerződési feltételek kihagyásának következménye, hogy az olyan szankciónak minősül, amely a fogyasztó kifejezett kérésére meghozott, a szerződés megkötésének napjára visszamenőleges, azaz *ex tunc* hatályú következményekkel járó, konstitutív bírósági határozat eredményeképpen következik be, a fogyasztó és az eladó, illetve szolgáltató visszatérítési követelése pedig az ítélet jogerőre emelkedésével válik esedékessé?
- 5) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelvnek az Európai Unió Alapjogi Chartájának 2010. március 30-i szövege (HL 2010. C 83., 389. o.) 47. cikkével összefüggésben értelmezett 6. cikkének (1) bekezdését, hogy az előírja a nemzeti bíróság számára, hogy a tisztességtelen feltételek törlésével összefüggésben a szerződés érvénytelenségének megállapítását kérő fogyasztót tájékoztassa e döntés jogi következményeiről, így az eladó, illetve szolgáltató (bank) esetleges olyan visszatérítési követeléseiről, amelyeket nem jelentettek be az adott eljárás során, valamint amelyek megalapozottságát nem állapították meg egyértelműen, még abban az esetben is, ha a fogyasztót jogi képviselő képviseli?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első kérdésről

- 34 Első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a nemzeti bíróság akkor is köteles megállapítani az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegét, ha a szerződési feltételt érintő hibát a felek utóbb szerződésmódosításban elhárították, és az eredeti szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása a szerződés semmisségét vonhatja maga után.

Az elfogadhatóságról

- 35 I. W. és R. W. kifogása szerint a kérdés elfogadhatatlan, mivel az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő tényállás-ismertetés nem felel meg az alapügy valódi tényállásának. Különösen azt kifogásolják, hogy a szerződésmódosítás lehetővé tette az eredeti indexálási kikötés tisztességtelen jellegének megszüntetését, mivel az indexálási mechanizmus összességében tisztességtelen. Márpedig szerintük a kérdést előterjesztő bíróság tévesen véli úgy, hogy csak a Bank BPH átváltási műveletekhez kapcsolódó árfolyamnyereségére vonatkozó elem minősül tisztességtelennek.
- 36 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a polgári törvénykönyv 385^{1.} cikkének (1) és (3) bekezdése alapján úgy ítéli meg, hogy az alapügyben szereplő, a kölcsön összegének indexálására és az árfolyam-meghatározási szabályokra vonatkozó szerződési feltételek a 93/13 irányelv 4. cikkének (2) bekezdése értelmében a szerződés elsődleges tárgyára irányulnak. E bíróság szerint továbbá csak a banki árfolyamnyereséghez kapcsolódó indexálási mechanizmusra vonatkozó szerződési feltételek elkülöníthető elemeit nem fogalmazták meg világosan és érthetően. Így ebből azt a következtetést vonta le, hogy az indexálási mechanizmusra vonatkozó feltételek egyéb elemei nem minősülnek tisztességtelennek.

- 37 Márpedig emlékeztetni kell arra, hogy az EUMSZ 267. cikkben említett eljárás keretében, amely a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladatainak világos szétválasztásán alapul, az alapügy tényállásának a megállapítása és megítélése, valamint a nemzeti jog értelmezése és alkalmazása kizárólag a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik (2020. július 9-i Raiffeisen Bank és BRD Groupe Société Générale  t let, C-698/18  s C-699/18, EU:C:2020:537, 46. pont).
- 38 Következésképpen a Bíróságot köti a tényállásának a kérdést előterjesztő bíróság általi megállapítása és értékelése,  gy azokat I. W.  s R. W. a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem keretében nem kérdőjelezheti meg.
- 39 Ezenkívül v elmezni kell a nemzeti bíróság által az uniós jog értelmezésére vonatkozóan, a saját felelősségére meghatározott jogszabályi és ténybeli háttér alapján – amelynek helytállóságát a Bíróság nem vizsgálhatja – előterjesztett kérdések releváns voltát. A Bíróság csak akkor tagadhatja meg a nemzeti bíróságok által előterjesztett előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálását, ha az uniós jog k rt értelmezése nyilvánvalóan semmilyen összefüggésben nincs az alapügy tényállásával vagy tárgyával, ha a probléma hipotetikus jellegű, vagy ha nem állnak a Bíróság rendelkezésére azok a ténybeli vagy jogi elemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az előterjesztett kérdésekre hasznos választ adhasson (2019. szeptember 19-i Lovas n  Tóth  t let, C-34/18, EU:C:2019:764, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 40 Mivel a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság meghatározta azt a jogszabályi és ténybeli hátteret, amely lehetővé teszi a Bíróság számára az elsőként előterjesztett kérdés megválaszolását, és mivel a Bíróságnak nem feladata e háttér helytállóságának vizsgálata, ezt a kérdést elfogadhatónak kell nyilvánítani.
- 41 E körülményekre tekintettel válaszolni kell az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdésre.

Az  gy érdeméről

- 42 Emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 írányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében a tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkez s i szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve (2020. július 9-i Ibercaja Banco  t let, C-452/18, EU:C:2020:536, 22. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 43 A tisztességtelennek minősített szerződési feltételt ezért főszabály szerint  gy kell tekinteni, mint amely nem is létezett,  gy az a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást (2020. július 9-i Ibercaja Banco  t let, C-452/18, EU:C:2020:536, 23. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 44 Következésképpen a 93/13 írányelv 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban a nemzeti bíróság feladata, hogy a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazását mell zza annak érdekében, hogy azok ne váltsanak ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, kivéve, ha a tisztességtelen szerződési feltételek alkalmazásának mellőzését a fogyasztó ellenzi (2020. július 9-i Ibercaja Banco  t let, C-452/18, EU:C:2020:536, 24. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat; 2020. november 25-i Banca B.  t let, EU:C:2020:954, C-269/19, 29. pont).

- 45 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az eredeti indexálási kikötések szerződéskiegészítés útján történt szerződéses módosítása lehetővé tette a kikötéseket érintő hiba megszüntetését, valamint a szolgáltató és a fogyasztók kötelezettségei és jogai közötti egyensúly helyreállítását. Következésképpen az indexálási kikötések eredeti változata a szerződésmódosítás aláírásától számítva már nem kötötte a kölcsönszerződés feleit.
- 46 Ebben az összefüggésben hangsúlyozni kell, hogy a fogyasztó hatékony védelemhez való joga magában foglalja azt a jogosultságát is, hogy a jogai érvényesítéséről lemondjon, ezért adott esetben figyelembe kell venni a fogyasztó által kifejezett szándékot, amikor a tisztességtelen feltétel kötelező ereje hiányának tudatában ez utóbbi mégis kijelenti, hogy tiltakozik ennek mellőzése ellen, ezáltal szabad és tájékozott hozzájárulását adja a kérdéses feltételhez (2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet, C-452/18, EU:C:2020:536, 25. pont).
- 47 A 93/13 irányelv szabályai ugyanis nem terjednek addig, hogy kötelezővé tegyék az irányelv által a fogyasztók javára bevezetett, az eladók vagy szolgáltatók által alkalmazott tisztességtelen feltételek alkalmazásával szembeni védelem rendszerét. Következésképpen, ha a fogyasztó úgy dönt, hogy nem hivatkozik erre a védelmi rendszerre, akkor az nem alkalmazható (2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet, C-452/18, EU:C:2020:536, 26. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 48 Hasonlóképpen a fogyasztó arról is jogosult lemondani, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jellegére egy olyan novációs szerződés keretében hivatkozzon, amellyel a fogyasztó lemond az ilyen feltétel tisztességtelen jellegének megállapításához fűződő jogkövetkezményekről, feltéve hogy a lemondás szabad és tájékozott hozzájáruláson alapul (2020. július 9-i Ibercaja Banco ítélet, C-452/18, EU:C:2020:536, 28. pont).
- 49 A fentiekből az következik, hogy a 93/13 irányelv által előírt rendszer nem képezheti akadályát annak, hogy a szerződő felek egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegét a feltétel szerződéses úton történő módosításával megszüntessék, amennyiben egyrészt a fogyasztó szabad és tájékozott hozzájárulásából mond le a tisztességtelen jellegre való hivatkozásról, másrészt pedig az új módosító feltétel nem minősül tisztességtelennek, amit a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.
- 50 Abban az esetben, ha a kérdést előterjesztő bíróság úgy ítélné meg, hogy a jelen ügyben a fogyasztók nem tudtak a lemondás rájuk gyakorolt jogkövetkezményeiről, emlékeztetni kell arra, hogy – amint az a jelen ítélet 44. pontjában megállapításra került – egy tisztességtelennek minősített szerződési feltételt főszabály szerint úgy kell tekinteni, mint amely nem is létezett, és így a fogyasztóra nézve nem fejthet ki joghatást; ezen értelmezésnek azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását kell eredményeznie, amelyben a fogyasztó az említett kikötés hiányában lenne (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 51 A nemzeti bíróság azon kötelezettsége, hogy mellőzze az olyan tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását, amely jogalap nélkül kifizetettnek bizonyuló összegek fizetésére kötelez, főszabály szerint ezzel egyező összegű visszafizetési kötelezettséget eredményez (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 62. pont).
- 52 Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy visszaállítsa azt a helyzetet, amelyben I. W. és R. W. lett volna az előterjesztő bíróság által tisztességtelennek minősített eredeti kikötés hiányában.

- 53 A szerződési feltételek tisztességtelen jellege megállapításának az érintett szerződés érvényességére gyakorolt hatását illetően mindenekelőtt hangsúlyozni kell, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdése utolsó tagmondatában foglaltak szerint „ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket”.
- 54 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint továbbá a 93/13 irányelv nem követeli meg, hogy a nemzeti bíróság a tisztességtelennek nyilvánított feltételen kívül azokat a feltételeket is mellőzze, amelyeket nem minősített annak. Emlékeztetni kell ugyanis arra, hogy az ezen irányelv által követett cél ugyanis arra irányul, hogy védjék a fogyasztót és helyreállítsák a felek közötti egyensúlyt azáltal, hogy a tisztességtelennek tekintett feltételek alkalmazását mellőzik, de főszabály szerint fenntartják az érintett szerződés többi feltételének érvényességét (2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 75. pont).
- 55 E tekintetben az uniós jogalkotó által az említett irányelv keretében elérni kívánt cél nem a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződés semmissé nyilvánítására irányul (2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 31. pont).
- 56 Végül, azon szempontokat illetően, amelyek lehetővé teszik annak értékelését, hogy egy szerződés valóban teljesíthető-e a tisztességtelen feltételek kihagyásával is, meg kell állapítani, hogy mind a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének szövege, mind pedig a gazdasági tevékenységek jogbiztonságára vonatkozó követelmények az objektív megközelítés mellett szólnak ezen rendelkezés értelmezése során oly módon, hogy a szerződő felek egyikének a helyzete nem tekinthető a szerződés jövője szabályozásában meghatározó szempontnak (2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 32. pont).
- 57 Így annak értékelése során, hogy az egy vagy több tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés az említett feltételek kihagyásával is teljesíthető-e, az eljáró bíróság nem támaszkodhat kizárólag arra, hogy az említett szerződés egészének semmissé nyilvánítása a fogyasztó számára esetleg kedvező (2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 33. pont).
- 58 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a szerződésmódosítás megkötésével a szerződő felek elhárították az eredeti tisztességtelen feltételekre vonatkozó hibát, és helyreállították a feleknek a szerződésből eredő kötelezettségei és jogai közötti egyensúlyt.
- 59 Márpedig teljes mértékben teljesülnek a 93/13 irányelvnek a jelen ítélet 54. pontjában hivatkozott céljai, ha visszaáll az a jogi és ténybeli helyzet, amelyben a fogyasztó a tisztességtelen feltétel hiányában lenne, és a szerződést érintő hibát a felek a szerződésmódosítás megkötésével elhárították, amennyiben a fogyasztó a szerződésmódosítás megkötésekor tudatában volt e feltétel kötelező jellegének és az abból eredő következményeknek.
- 60 Következésképpen a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből nem következik, hogy abban az esetben, ha a fogyasztó részéről a tisztességtelen jellegre való hivatkozásról való lemondás a fogyasztó szabad és tájékozott hozzájárulásából ered, az érintett szerződés eredeti feltételei tisztességtelen jellegének megállapítása a szerződéskiegészítéssel módosított szerződés semmisségét eredményezné, még ha egyrészt e feltételek elhagyása az eredetileg megkötött szerződés egészének semmissé nyilvánítását eredményezné is, másrészt a semmissé nyilvánítás a fogyasztó számára előnyös lenne is.

- 61 A fenti megfontolásokra tekintettel az első kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság abban az esetben is köteles megállapítani az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegét, ha azt a felek szerződéses úton módosították. Ennek megállapítása azt eredményezi, hogy a fogyasztó visszakérül abba a helyzetbe, amelyben a tisztességtelennek nyilvánított feltétel hiányában lett volna, kivéve ha az említett tisztességtelen feltétel módosítása útján, szabad és tájékozott hozzájárulásából lemondott helyzetének helyreállításáról, amit a nemzeti bíróság feladata megvizsgálni. E rendelkezésből azonban nem következik, hogy az eredeti feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása főszabály szerint a szerződés semmissé nyilvánítását eredményezi, amennyiben e feltétel módosítása lehetővé tette a felek szerződésből eredő kötelezettségei és jogai közötti egyensúly helyreállítását és a feltételt érintő hiba elhárítását.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második és harmadik kérdés

- 62 Együttesen vizsgálandó második és harmadik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes, ha a nemzeti bíróság kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét szünteti meg, különösen ha az irányelvben kitűzött visszatartó célt a szerződési feltétel alkalmazását szabályozó nemzeti jogszabályi rendelkezések biztosítják.
- 63 Előzetesen meg kell állapítani, hogy I. W. és R. W. vitatja a harmadik kérdés elfogadhatóságát, mivel ezzel a kérdéssel a kérdést előterjesztő bíróság a nemzeti jog értelmezését kéri a Bíróságtól.
- 64 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a jelen ítélet 37. pontjában idézett ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 267. cikkben említett eljárás keretében, amely a nemzeti bíróságok és a Bíróság feladatainak világos szétválasztásán alapul, az alapügy tényállásának a megállapítása és megítélése, valamint a nemzeti jog értelmezése és alkalmazása kizárólag a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik. Következésképpen, amennyiben a feltett kérdés az uniós jog értelmezésére vonatkozik, a Bíróság főszabály szerint köteles határozatot hozni.
- 65 Mivel pedig a harmadik kérdés a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkozik, a Bíróság hatáskörrel rendelkezik annak elbírálására.
- 66 Emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének megfelelően a tisztességtelen szerződési feltétel tárgyában eljáró nemzeti bíróság csupán arra köteles, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazását mellőzze annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, de főszabály szerint nem jogosult arra, hogy e szerződési feltétel tartalmát módosítsa. E szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak az említett feltétel elhagyása tekintetében módosuljon, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés jogilag ilyen módon fennmaradhat (2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 73. pont).
- 67 A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését tehát úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti jogszabály, amely a nemzeti bíróság számára lehetővé teszi, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegének a megállapítása esetén a szerződést e feltétel tartalmának a módosítása útján kiegészítse (2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 68 E tekintetben ugyanis meg kell állapítani, hogy ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, akkor ez a lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt. Ennek lehetősége ugyanis hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való pusztán és egyszerű alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 69 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság ismerteti, hogy az alapügyben szereplő jelzálogkölcsön indexálási kikötésében foglalt, banki árfolyamnyereségre vonatkozó elemének eltörlése nem eredményez olyan joghézagot, amely részéről pozitív beavatkozást tenne szükségessé. Hangsúlyozza azonban, hogy ennek eltörlése lényegesen módosítja a kikötés eredeti változatát.
- 70 Márpedig a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 93/13 irányelv rendelkezéseivel ellentétes, ha a tisztességtelennek minősített kikötést az annak tisztességtelenségét megalapozó elemek elhagyásával részlegesen fenntartják, amennyiben azok elhagyása az említett kikötés tartalmának a lényegét érintő megváltoztatását eredményezi (2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 64. pont).
- 71 A nemzeti bíróság csak akkor törölheti el az alapügyben szereplő jelzálogkölcsön indexálási kikötésében foglalt, a Bank BPH árfolyamnyereségére vonatkozó részét, ha a többi szerződési kikötéstől elkülönülő olyan szerződéses kötelezettségből áll, amelynek tisztességtelen jellege egyedi vizsgálat tárgyát képezheti.
- 72 A 93/13 irányelv ugyanis nem követeli meg, hogy a nemzeti bíróság a tisztességtelennek nyilvánított feltételen kívül azokat a feltételeket is mellőzze, amelyeket nem minősített annak, mivel az ezen irányelv által követett cél arra irányul, hogy védjék a fogyasztót és helyreállítsák a felek közötti egyensúlyt azáltal, hogy a tisztességtelennek tekintett feltételek alkalmazását mellőzik, de főszabály szerint fenntartják az érintett szerződés többi feltételének érvényességét (2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 75. pont).
- 73 Így a Bíróság a kölcsönszerződésnek az ügyleti kamatokra, illetve a késedelmi kamatokra vonatkozó feltételeit illetően kimondta, hogy a kölcsönszerződés késedelmikamat-mértéket rögzítő feltételének tisztességtelen jellege miatti megsemmisítése szükségképpen magával vonná a szerződés ügyletikamat-mértéket kikötő feltételének megsemmisítését is, annál is inkább, mert e különböző feltételeket világosan el kell határolni egymástól (2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 76. pont).
- 74 E megfontolások irányadók függetlenül attól, hogy milyen módon vannak megfogalmazva a késedelmi kamat és az ügyleti kamat mértékét meghatározó szerződési feltételek. Így konkrétan e megfontolások nemcsak akkor érvényesek, ha a késedelmikamat-mérték az ügyletikamat-mértéktől függetlenül, külön feltételben van meghatározva, hanem akkor is, ha a késedelmikamat-mértéket az ügyletikamat-mérték bizonyos százalékponttal való növelése formájában fejezik ki. Ez utóbbi esetben, mivel a tisztességtelen feltétel e növekményben rejlik,

a 93/13 irányelv csak azt követeli meg, hogy az említett növekményt semmisítsék meg (2018. augusztus 7-i Banco Santander és Escobedo Cortés ítélet, C-96/16 és C-94/17, EU:C:2018:643, 77. pont).

- 75 Egyébiránt a nemzeti bíróság számára kivételesen biztosított azon lehetőség, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét eltörölje, nem kérdőjelezhető meg azzal, hogy léteznek olyan nemzeti rendelkezések, amelyek az ilyen feltétel alkalmazásának szabályozásával biztosítják az ezen irányelv által elérni kívánt, visszatartásra irányuló célt, amint arra a jelen ítélet 68. pontja is emlékeztet.
- 76 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban foglaltak szerint a 2011. július 29-i törvénynek az alapügyben szereplő szerződés és szerződésmódosítás megkötését követő meghozatala óta a bankok már nem alkalmazhatnak a jelen ügyben előírtakhoz hasonló formában megfogalmazott indexálási kikötéseket. E törvény rendelkezései értelmében a devizában nyilvántartott kölcsönszerződésnek ezentúl tartalmaznia kell a hitelösszeg és a havi törlesztőrészek kiszámításának alapjául szolgáló árfolyam-meghatározás módját és időpontját megállapító részletes szabályokat, valamint a devizaátváltásra vonatkozó szabályokat.
- 77 Márpedig a Bíróság korábban már kimondta, hogy noha a 93/13 irányelv 7. cikkének (1) bekezdése nem képezi akadályát annak, hogy a tagállamok jogszabállyal vessenek véget a tisztességtelen szerződési feltételeknek a fogyasztók és eladók vagy szolgáltatók közötti szerződésekben történő alkalmazásának, attól még a jogalkotó e vonatkozásban köteles tiszteletben tartani az ugyanezen irányelv 6. cikkének (1) bekezdéséből következő követelményeket (2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 42. pont).
- 78 Az ugyanis, hogy egy szerződési feltételt jogszabály útján tisztességtelennek és semmisnek minősítettek, és azt az adott szerződés érvényben tartása érdekében új szerződési feltétellel váltották fel, nem fejthet ki olyan hatást, amely gyengíti a fogyasztók számára biztosított – a jelen ítélet 54. pontjában hivatkozott – védelmet (2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 43. pont).
- 79 E körülmények között nem sérti a 93/13 irányelv alapján a fogyasztót megillető jogokat, ha a jogalkotó a szerződési feltétel alkalmazásának szabályozására olyan rendelkezéseket fogad el, amelyek elősegítik az irányelv által az eladók vagy szolgáltatók magatartása tekintetében elérni kívánt visszatartó hatás biztosítását.
- 80 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második és a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egyrészt azokkal nem ellentétes, ha a nemzeti bíróság kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét törli, az irányelvben kitűzött visszatartó célt pedig a szerződési feltétel alkalmazását szabályozó nemzeti jogszabályi rendelkezések biztosítják, amennyiben ez az elem olyan különálló szerződéses kötelezettségből áll, amelynek tisztességtelen jellege egyedi vizsgálat tárgyát képezheti. Másrészt e rendelkezésekkel ellentétes, ha a kérdést előterjesztő bíróság kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét törli, amennyiben ez az említett feltétel tartalmának lényegét érintő megváltoztatását eredményezi, aminek vizsgálata e bíróság feladata.

A negyedik kérdésről

- 81 Negyedik kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésnek a benne szereplő egyik feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása miatt történő érvénytelenné nyilvánítása az irányelv által előírt olyan szankciónak minősül, amely a fogyasztó kifejezett kérelmére hozott bírósági határozat eredményeként következik be, és a fogyasztó javára jogot keletkeztet az eladó vagy szolgáltató által jogalap nélkül beszedett összegek visszatéríttetésére, vagy pedig a fogyasztó akaratától függetlenül, *ipso iure* következik be.
- 82 Ebben az összefüggésben a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a tagállami nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.
- 83 E rendelkezés és különösen a második tagmondat célja az, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsák, mindamellett, hogy a szóban forgó szerződésnek főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást. Feltéve, hogy a második feltétel teljesül, a szóban forgó szerződés a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében fennmaradhat, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés ilyen módon való fennmaradása jogilag lehetséges, amit objektív megközelítésből kell vizsgálni (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 84 Ebből következik, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének második tagmondata nem határozza meg a szerződés tisztességtelen feltételek nélküli fennmaradásának lehetőségét szabályozó kritériumokat, hanem a nemzeti jogrendre bízta, hogy azokat az uniós jog tiszteletben tartása mellett állapítsák meg. Így tehát a tagállamok feladata, hogy a nemzeti jogukban meghatározzák a szerződési feltételek tisztességtelen jellege megállapításának és e megállapítás konkrét joghatásai érvényesülésének módját. Mindenesetre az ilyen megállapításnak lehetővé kell tennie azon jogi és ténybeli helyzet helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen feltétel hiányában lett volna (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 66. pont).
- 85 A fentiekből az következik, hogy egyrészt amennyiben a nemzeti bíróság úgy ítéli meg, hogy a belső jogának vonatkozó rendelkezései alapján valamely szerződésnek az abban szereplő tisztességtelen feltételek nélküli fenntartása nem lehetséges, a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével főszabály szerint nem áll ellentétben az érvénytelenségének megállapítása (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 43. pont).
- 86 Így azon szerződés érvénytelenné nyilvánítása, amelynek valamely feltétele tisztességtelen jellegét megállapították, nem minősülhet a 93/13 irányelvben előírt szankciónak.

- 87 Végül az elévülési idővel kapcsolatban a Bíróság korábban már kimondta, hogy a jogbiztonság érdekében észszerű mértékben meghatározott jogvesztő jellegű keresetindítási határidők összeegyeztethetők az uniós joggal (2016. december 21-i Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 69. pont).
- 88 Másrészt az a kérdés, hogy mikor állnak be az alapügyben szereplő szerződés érvénytelenné nyilvánításához fűződő joghatások, kizárólag a nemzeti jogtól függ, feltéve hogy biztosítja a 93/13 irányelv rendelkezéseiben a fogyasztók számára nyújtott védelmet.
- 89 Harmadszor, az alapügyben szereplő szerződés érvénytelenné nyilvánítása nem függhet a fogyasztók erre irányuló kifejezett kérelmétől, hanem a nemzeti bíróság nemzeti jog alapján megállapított szempontok szerinti objektív alkalmazásának körébe tartozik.
- 90 A fenti megfontolások összességére tekintettel a negyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben foglalt tisztességtelen feltétel bírósági megállapításának következményei a nemzeti jog rendelkezéseinek hatálya alá tartoznak, és az ilyen szerződés fennmaradásának kérdését a nemzeti bíróságnak e rendelkezések alapján hivatalból, objektív megközelítéssel kell értékelnie.

Az ötödik kérdésről

- 91 Ötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 47. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegét megállapító nemzeti bíróság feladata, hogy – függetlenül attól, hogy a fogyasztót jogi képviselő képviseli – tájékoztassa a fogyasztót az ilyen szerződés semmisségéhez fűződő jogkövetkezményekről.
- 92 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét megállapító és abból eredő jogkövetkezmények alkalmazására köteles nemzeti bíróságnak tiszteletben kell tartania a jogalanyok uniós jogból származó jogainak az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében biztosított hatékony bírói jogvédelmére vonatkozó követelményeket. E követelmények között szerepel a kontradiktórius eljárás elve, amely a védelemhez való jog része, és többek között akkor is köti a bíróságot, ha az hivatalból felhozott indok alapján bírálja el a jogvitát (2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet, C-472/11, EU:C:2013:88, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 93 A Bíróság továbbá kimondta, hogy ha a nemzeti bíróság, amely a rendelkezésre álló tényállási és jogi elemek alapján megállapította, hogy egy adott szerződési feltétel a 93/13 irányelv hatálya alá tartozik, és hogy ez a feltétel tisztességtelennek minősül, főszabály szerint köteles a peres feleket tájékoztatni erről, és felhívni őket arra, hogy a nemzeti eljárásjogi szabályokban erre vonatkozóan előírtak szerint, kontradiktórius eljárásban vitassák meg azokat (2013. február 21-i Banif Plus Bank ítélet, C-472/11, EU:C:2013:88, 30. pont).
- 94 Így, mivel az említett tisztességtelen feltételekkel szembeni védelmi rendszer nem alkalmazandó, amennyiben a fogyasztó azt ellenzi, a fogyasztónak még inkább joga van arra, hogy lemondjon arról, hogy – ugyanezen rendszert alkalmazva – védelemben részesüljön a szerződés teljes

érvénytelenségének megállapításából eredő hátrányos következményekkel szemben, amennyiben e védelemre nem kíván hivatkozni (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 55. pont).

- 95 Ebben az összefüggésben a fogyasztó, miután a nemzeti bíróság megfelelően tájékoztatta, nem hivatkozhat a szerződési feltétel tisztességtelen és nem kötelező jellegére, és ezáltal szabad és tájékozott hozzájárulást ad a szóban forgó feltételhez (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 66. pont).
- 96 A fentiekből következik, hogy azok az információk, amelyekkel a nemzeti bíróság a nemzeti eljárási szabályok alapján rendelkezhet, annál is inkább fontosak lehetnek, mivel lehetővé teszik a fogyasztó számára annak eldöntését, hogy le kíván-e mondani a 93/13 irányelvben foglaltak szerint számára biztosított védelemről.
- 97 Márpedig annak érdekében, hogy a fogyasztó szabad és tájékozott hozzájárulását adhassa, a nemzeti bíróságnak a nemzeti eljárási szabályok keretein belül, a méltányosság polgári eljárásokban érvényesülő elvére tekintettel – függetlenül attól, hogy a feleket jogi képviselő képviseli-e – objektíven és kimerítő jelleggel ismertetnie kell a felek számára a tisztességtelen feltétel eltörléséhez fűződő jogkövetkezményeket.
- 98 Az ilyen tájékoztatás különösen akkor fontos, ha a tisztességtelen feltétel alkalmazásának mellőzése a szerződés egészének érvénytelenségét eredményezheti, és a fogyasztóval szemben adott esetben visszatérítési követelést támaszthatnak, ahogyan azt az alapügyben a kérdést előterjesztő bíróság is kilátásba helyezi.
- 99 A fenti megfontolások összességére tekintettel az ötödik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének a Charta 47. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegét megállapító nemzeti bíróság feladata, hogy a nemzeti eljárási szabályok keretein belül, kontradiktórius vitát követően a fogyasztót – függetlenül attól, hogy azt jogi képviselő képviseli-e – tájékoztassa az ilyen szerződés semmissé nyilvánításához fűződő jogkövetkezményekről.

A költségekről

- 100 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (hetedik tanács) a következőképpen határozott:

- 1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a nemzeti bíróság abban az esetben is köteles megállapítani az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegét, ha azt a felek szerződéses úton módosították. Ennek megállapítása azt eredményezi, hogy a fogyasztó visszakerül abba a helyzetbe, amelyben a tisztességtelennek nyilvánított feltétel hiányában lett volna, kivéve ha az említett**

tisztességtelen feltétel módosítása útján, szabad és tájékozott hozzájárulásából lemondott helyzetének helyreállításáról, amit a nemzeti bíróság feladata megvizsgálni. E rendelkezésből azonban nem következik, hogy az eredeti feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása főszabály szerint a szerződés semmissé nyilvánítását eredményezi, amennyiben e feltétel módosítása lehetővé tette a felek szerződésből eredő kötelezettségei és jogai közötti egyensúly helyreállítását és a feltételt érintő hiba elhárítását.

- 2) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egyrészt azokkal nem ellentétes, ha a nemzeti bíróság kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét törli, az irányelvben kitűzött visszatartó célt pedig a szerződési feltétel alkalmazását szabályozó nemzeti jogszabályi rendelkezések biztosítják, amennyiben ez az elem olyan különálló szerződéses kötelezettségből áll, amelynek tisztességtelen jellege egyedi vizsgálat tárgyát képezheti. Másrészt e rendelkezésekkel ellentétes, ha a kérdést előterjesztő bíróság kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét törli, amennyiben ez az említett feltétel tartalmának lényegét érintő megváltoztatását eredményezi, aminek vizsgálata e bíróság feladata.
- 3) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben foglalt tisztességtelen feltétel bírósági megállapításának következményei a nemzeti jog rendelkezéseinek hatálya alá tartoznak, és az ilyen szerződés fennmaradásának kérdését a nemzeti bíróságnak e rendelkezések alapján hivatalból, objektív megközelítéssel kell értékelnie.
- 4) A 93/13 irányelv 6. cikkének az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkével összefüggésben értelmezett (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegét megállapító nemzeti bíróság feladata, hogy a nemzeti eljárási szabályok keretein belül, kontradiktórius vitát követően a fogyasztót – függetlenül attól, hogy azt jogi képviselő képviseli-e – tájékoztassa az ilyen szerződés semmissé nyilvánításához fűződő jogkövetkezményekről.

Aláírások